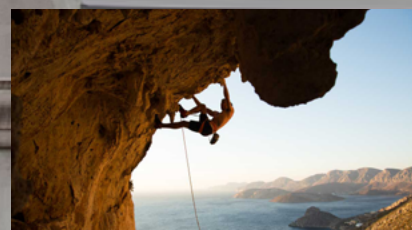

AKROPOLITANEC

ZA BOLJŠEGA ČLOVEKA IN BOLJŠI SVET

FILOZOFIJA PLEZANJA

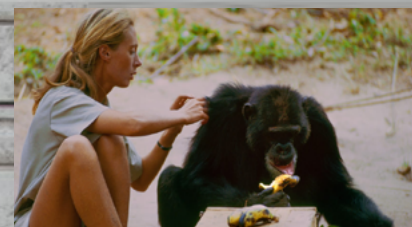
TEORIJE ZAROT

ŽIVETI KOT DON KIHOT

JANE GOODALL

www.akropola.org

FILOZOFIJA

KULTURA

PROSTOVOLJSTVO

NASLOV

NOVA AKROPOLA | Ljubljana

Wolfova 8, 1000 Ljubljana

01/25 11 487

NOVA AKROPOLA | Maribor

Tyrševa 7, 2000 Maribor

040 709 955

ODPIRALNI ČAS:

PON–ČET 18h–22h

IZDAJATELJ

NOVA AKROPOLA SLOVENIJA

akropolitanec@akropola.org

UREDNIŠTVO

Glavni urednik: Stjepan Palajsa

Urednik: Andrej Praček

Prevajalka in lektorica: Klavdija Blažun

Grafična oblikovalka: Nija Androjna

V TEJ ŠTEVILKI:

- FILOZOFIJA: FILOZOFIJA PLEZANJA 4
- DRUŽBA: TEORIJE ZAROT 7
- LITERATURA: ŽIVETI KOT DON KIHOT 9
- NARAVA: JANE GOODALL: APATIJA – NAJVEČJA NEVARNOST ZA NAŠO PRIHODNOST 12

B E S E D A U R E D N I K A

KONFLIKTI IN KLJUČ ČASA

Življenje je sestavljeno iz konfliktov. Tega ne želim izpostaviti kot nekaj slabega, temveč kot naravno in celo neizbežno dejstvo. Življenje je namreč hkratno prepletanje več poti, želja, potreb, možnosti ...

Vsi imamo več različnih in nasprotujočih si potreb, ki se poskušajo udejanjiti in ki nestrpnost čakajo na odločitev zavedajočega se jaza. Potrebe izhajajo iz različnih delov nas, ki kot otroci vlečejo starša, vsak za svoj rokav.

Včasih smo na primer razpeti med družinske in službene obveznosti. Včasih med tem ali bomo več časa z enim ali drugim otrokom, z enim ali drugim prijateljem. Da le ne bi koga prikrajšali ... Ali pa se odločamo med tem, da bi se malo sprostili ali prosti čas raje posvetili dodatnemu zaslužku ...

Desetine takih precepov imamo vsak dan. Izbire pa so pogosto težke. Predvsem zato, ker se moramo vsakokrat nečemu odreči.

Ko energijo nekam usmerimo, je namreč zmanjka za drugo. To ustvari konflikt. Predvsem če je oboje pomembno. Dva dela želita čim več energije, pogosto pa – če le gre – vso. Vendar je naša energija omejena in tudi naša pozornost je lahko le na enem mestu naenkrat.

A toliko je lepih in pomembnih področij. Mi pa razpeti med njimi ne znamo izbrati ali tega celo nočemo, ker si ne upamo prevzeti odgovornosti za to, da bi se nečemu odrekli. In že nas stiska v prsah.

Tesnobni smo, ker se obnašamo, kot da je trenutna izbira absolutna, kot da je vse določeno z enim samim "pravi" stanjem in v enem natančno določenim trenutku – sedanjem.

Obnašamo se, kot da je popolnost, ki jo zasledujemo, mirujoča, kot nekakšna slika. To pa ne more biti. Saj ima vsaka slika svoj okvir. Kako naj bi bila ena slika popolna, kako naj bi zajemala vse? Če bi zajemala vse, bi kvečjemu vsi prikazi eden prek drugega sijali v zmazku, kjer naše oko ne bi moglo zaznati harmonije celote, tudi če bi tam res bila.

V zaznavnem svetu torej popolnost ni fiksna niti ni izključujoča. Je prej kot glasba, ki potrebuje dimenzijo časa, da izrazi svojo lepoto v vsej svoji raznolikosti. Torej različnost je celo nujno pomembna, vendar dokler je tudi povezujoča, saj tudi v orkestru ni manj pomembnega inštrumenta ali v simfoniji manj pomembnega stavka.

In če izbiramo med več pomembnimi stvarmi, potem verjamem, da ni potrebno rezanje, temveč le prerezporejanje. Vemo namreč, da je nemogoče v istem trenutku vse nameniti vsemu. Nemogoče je v enem trenutku izraziti vse, kar nosimo v sebi, kot je nemogoče v enem trenutku vsrkati vse, kar nam svet ponuja.

In tudi če ne more vse biti v tem trenutku na naši dlani, še ne pomeni, da se moramo zaradi relativne neizpolnjenost počutiti razočarani. Pomaga kanček potrpežljivosti, saj za vse pomembno in veliko iz naših sanj še pride pravi čas.

Morda stvari v danem trenutku res niso vedno takšne, kot bi si želeli. Vendar na nas je le to, da se v danih okoliščinah svojim nalogam posvetimo s srcem ... in v tem lahko poiščemo izpolnjenost. Namreč to, kar dobro opravimo, je zagotovo dober razlog za srečo. O drugih možnostih pa bomo razmišljali, ko pridejo na vrsto.

Andrej Praček, urednik

VABLJENI NA NOV SKLOP DVEH SPLETNIH PREDVANJ:

STEBRI PSIHIČNE STABILNOSTI

PSIHOLOGIJA VSAKDANJEGA ŽIVLJENJA

28. MAJ IN 4. JUNIJ 2021 OD 18:00 DO 21:00

klikni za informacije in prijave

FILOZOFIJA

PLEZANJA

EDDIE SELBY

"Sem popotnik in plezalec, je rekel svojemu srcu. Ne ljubim ravnin in videti je, da ne morem biti dolgo pri miru. Ne glede na to, kakšna usoda in izkušnje me še doletijo – popotništvo in plezanje bosta v meni: na koncu posameznik izkusi le sam sebe."

— Friedrich Nietzsche

Nietzsche (1844–1900) je bil nemški filozof, pesnik in filolog, čigar dela so močno vplivala na sodobno intelektualno zgodovino. Nietzsche, čigar ideje so vključevale večno vračanje in perspektivizem, je bil obenem zagovornik načela *Amor Fati* – ljubezni do usode, ali iz perspektivističnega zornega kota ljubezni do svoje lastne usode.

Amor Fati ni toliko podrejanje usodi kot odnos, v katerem lahko posameznik sprejme vse življenjske izkušnje kot dobre, ne glede na to, ali so v obliki ugodja ali trpljenja. Čas, ki ga je Nietzsche preživel v švicarskih Alpah, njihova bližina, ki mu je bila podarjena ob profesuri na baselski univerzi, in spoštovanje, ki ga je čutil do Alp, so močno pripomogli k razvoju tega koncepta.

Česa se lahko naučimo ne le iz sprejemanja, ampak iz vzljubitve naše lastne usode? Kako lahko razločujemo med golim sprejemanjem usode in prizadevanjem, da bi usodo dejavno uresničili? Kje je meja med velikimi tveganji in popolno nepremišljenostjo? In zakaj se simbolika gora tako dobro poda k razmišljanju o usodi in višjih idealih?

V mitski, zgodovinski in popularni kulturi lahko najdemo veliko primerov asketov, modrecev in junakov, ki so premagali strah in vzpostavili stanje *Amor Fati*. Tako nastali 'nad-človek' (ali *Übermensch*, če uporabimo Nietzschejev izraz) se mora preizkusiti na nevarnem vzponu na sveto goro ali ob kontemplaciji v votlinah in puščavniških prebivališčih v najglobljih votlinah – da bi se na koncu vrnil z modrostjo. Ampak kakšno modrostjo?

Za marsikoga enakovreden arhetip danes predstavlja raziskovalec ali ekstremni športnik. A ti sodobniki so redko cenjeni kot odrešeniki, svetniki ali ljudje, ki so globoko predani bogu. Robert McFarlane v svoji knjigi "Gore uma: Zgodovina očaranosti" (*op. p. v ang: Mountains of Mind; a History of Fascination*) v ospredje postavi pogosto stigmo: "Tisti, ki potujejo na vrhove gora, so na pol zaljubljeni vase in napol v pozabo." Ali lahko o gorskih plezalcih, katerih dejanja so včasih videti polna norosti, celo sebična, zaključimo, da so nihilisti? Lahko v plezanju prepoznamo nekaj globljega – odgovor o naravi volje, usode in eksistence?

"V visokih in hladnih gorah so trenutki, ki življenju dajo večjo razsežnost ... Ti trenutki so krhki in prehodni delci časa, ko se meje med življenjem in umiranjem

zabrišejo, ko preteklost in prihodnost prenehata obstajati in si svoboden."

— Joe Simpson (britanski gornik)

Zakaj plezalec torej pleza? Zaradi svobode? Rekli bi lahko, da je z vsemi odvisnostmi od okoliščin – vremena, logistike, tehnične opreme ter lastnih omejitev telesa in uma – gora prej prostor omejitev kot svobode. A morda nam razmišljanja Joea Simpsona vseeno zarišejo nekaj sledi – saj plezalci svobodo izkusijo prav zaradi omejitev in nevarnosti, ki so jim izpostavljeni, ne pa njim navkljub.

Epiktet, stoični filozof, ki je bil sam nekdani suženj, je dejal, da mu to, da je bil suženj, ni odvzelo svobode v najosnovnejšem smislu. Epiktet je zagovarjal, da je veliko stvari takšnih, ki jih ne moremo nadzorovati, in če tega ne prepoznamo, postanemo pravi sužnji. Takrat je svoboda izgubljena.

Stoiki, na katere lahko gledam kot na baklonosce *Amor Fati*, so kot modreca videli osebo, ki se skozi življenje do stanja harmonije s seboj in svetom giblje na videz neobremenjeno s stvarmi, ki drugim povzročajo stres.

Gore in vzpenjanje so po njihovih navedbah eni najbolj jasnih primerov, pri katerih je toliko stvari zunaj nadzora posameznika. Modri plezalec kljub temu ve, da je najboljši del njegove opreme njegova volja, ki jo v prakso prenaša skozi razum, v sozvočju z naravo.

"Svoboda pri plezanju je v tem, da posameznik pozna svoje okolje dovolj dobro, da si želi narediti točno to, kar lahko stori ... Svoboda ne izhaja iz številnih možnosti, marveč je rezultat želje po točno tem, kar ti gora dovoli."
— Kevin Krein, *Climbing: Philosophy for Everyone*

Pri plezanju obstaja izraz, ki opisuje najtežji, najnevarnejši gib na poti – križ. Ob prehodu točke povratka (križa), plezalec preseže samega sebe. Spozna *Amor Fati* in uskladi svojo naravo z naravo gore.

Slava doseganja vrha tako ne izvira iz odkritja boga ali svojega resničnega jaza, ampak iz tega, kaj se je zgodilo na poti do vrha. Ko smo resnično svobodni, se nehamo oklepiti in začnemo plezati. 🧗

TEORIJE ZAROT

MARIJANA STARČEVIĆ VUKAJLOVIĆ

V zadnjih letih so se začele širiti t. i. teorije zarote. Brez spuščanja v razpravo o tem, ali so nekatere morda resnične, že sam izraz, *teorija zarote*, nakazuje, da so te teorije nedokazane trditve. Kljub temu zlahka najdejo pot do človeških umov in številnih zagovornikov, ki nas prepričujejo o njihovi resničnosti.

Teorije zarote niso izum našega časa. Ob koncu prve svetovne vojne se je razširila teorija, da je bil virus španske gripe nemško biološko orožje, s katerim si je Nemčija prizadevala pridobiti prednost na bojišču. Čeprav je isti virus prizadel tudi Nemčijo, so ljudje lažje sprejeli idejo, da je to skrivno orožje, kot pa da je naravni virus našel plodna tla v šibki imunosti ljudi zaradi lakote in vojne. Če gremo še dlje v preteklost, je bilo preganjanje čarovnic posledica teorije zarote: razširjenega prepričanja o vplivu Satana na ljudi. Tisti, ki so čarovnice prepoznali v svojih sosedih, so bili najpogosteje navadni, a nevedni in vraževerni ljudje, ki so bili resnično prepričani o svojih obtožbah.

Skozi celotno zgodovino človeštva je človek skušal najti vzroke življenjskih nadlog, ki so ga doletele. Včasih so bili to jezni bogovi in čarovnice, danes pa interesi zlobnih ljudi, ki želijo vladati svetu. Kar nas ločuje od preteklih časov, je

tehnološki razvoj, ki omogoča, da se te teorije hitro širijo po družbenih omrežjih in najdejo veliko število privrženecv. Tisto, kar pa povezuje današnje in pretekle čase, je strah, iz katerega izvirajo teorije zarote. Na videz je lažje živeti, če poznamo krivca. Svet se zdi jasnejši, razumljivejši, zdi se nam, da ohranjamo nadzor nad lastnim življenjem. Težje je sprejeti, da je življenje nepredvidljivo in da smo kljub vsemu tehnološkemu napredku še vedno polni neznanja o naravi in zakonih življenja.

**TISTO, KAR POVEZUJE DANAŠNJE
TEORIJE ZAROT IN TISTE IZ
PRETEKLOSTI, JE STRAH, IZ KATEREGA
VSE IZVIRAJO.**

Strah je uničujoče čustvo, ki vpliva na naš način razmišljanja – vzbuja sum in nezaupanje, strah vzbujajoče obrazložitve samooklicanih avtoritet pa so bolj sprejemljive od znanstvenega dokaza. Zaradi strahu vidimo v drugih nasprotnike, ki imajo skrite namene, nas želijo prevarati, izkoristiti, zaslužniti. Še več, svet se zdi še bolj zastrašujoč, ker ... kdo ve, kaj se še dogaja, kdo vse še ureja naše življenje.

Psihologi poudarjajo, da je zdravilo proti teorijam zarote informiranost. Seveda se ne moremo vsi vpisati na študij medicine, da bi preverili resničnost teorije o delovanju cepiv, niti se posvetiti preučevanju elektrotehnike in podati strokovnega zaključka o omrežjih 5G. Kako potem oceniti, kaj je res?

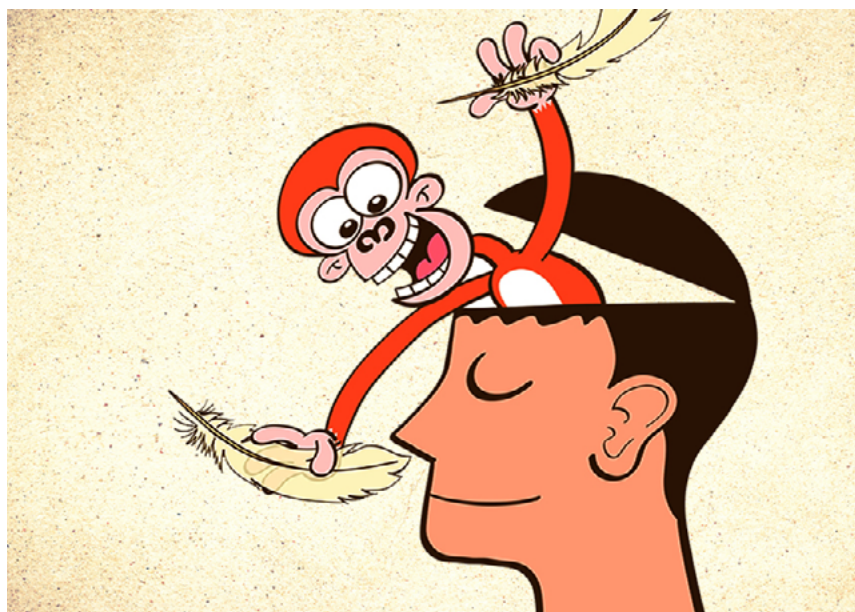
Tradicionalna učenja pravijo, da ima človek dve vrsti uma, od katerih je odvisno razumevanje resničnosti. Eden od njiju je um, ki ga Tibetanci imenujejo *sem* in ga primerjajo z opico, ki skače z veje na vejo, ker se ni sposobna nikjer zadržati, razmisliti, oceniti in priti do objektivnega odgovora. Pogojen je z zunanjimi dogodki in voden s človekovimi čustvenimi reakcijami nanje – zato racionalni argumenti nanj ne delujejo. Če iščemo potrditev svojih dvomov in strahov, bo ta um vedno našel številne "argumente", s katerimi bo dokazal njihovo utemeljenost.

Drugi um je um preišljenosti, inteligentne presoje resničnega in lažnega ali, kot bi rekli stoiki, hladne analize, neobremenjene z željami in občutki. Lahko mu rečemo tudi

filozofski um, saj je filozofija po definiciji težnja po doseganju modrosti in resnice. Uporabiti ta um pomeni, da ne dovolimo, da nas zajame strah; zavestno se odmakniti od vpliva različnih "avtoritet" in z zdravim razumom oceniti verodostojnost neke teorije in možne motive tistih, ki jo širijo.

TRADICIONALNA UČENJA PRAVIJO, DA IMA ČLOVEK DVE VRSTI UMA: "OPIČJI UM", KI JE POGOJEN Z ZUNANJIMI DOGODKI IN ČLOVEKOVIMI ODZIVI NANJE, IN UM "HLADNE ANALIZE" - FILOZOFSKI UM.

Vsak človek ima oba uma, vprašanje pa je, kateri od njiju prevladuje. V vsakdanjem življenju je koristen *sem*, ker nam pomaga reševati vsakdanje težave. Za izgradnjo odnosov z drugimi ljudmi, oblikovanje slike sveta in razumevanje življenja pa je potreben filozofski um, ki ne popusti našim strahovom in željam ter vztrajno išče resnico. Do nekaterih odgovorov morda nikoli ne bomo prišli in takrat si moramo zastaviti vprašanje: ali obstajajo v našem življenju pametnejša vprašanja in bolj potrebna dejanja, kot da zaman razmišljamo in iščemo potrditev katere od teorij zarot? 🙏

ŽIVETI KOT DON KIHOT

MARIN BOŽIČ

Spremeniti svet, prijatelj Sančo, ni norost ali utopija, ampak Pravica!

Don Kihot, legendarni potepuški vitez in slavni borec za resnico, ki je neutrudno popravljaval krivice, pomagal ubogim, bil tolažnik nemočnim in si slavo pridobil z junaškimi dogodivščinami, že več kot štiristo let navdihuje generacije po vsem svetu. V svojih pohodih se je ta pogumni vitez spopadel z velikim levom, krdelom volov in številnimi pošastmi, ki so ga spremljale. Spoznal pa je tudi najtemnejše plati svojih globlin in prišel do samih izvorov svojih največjih upov in najbolj skritih strahov.

*Posvetimo se spoznavanju sebe.
To je najtežja naloga na svetu.*

Kako to, da na videz šaljiva pripoved o ponorelem starcu še vedno ostaja vodilo za vsakega pravega idealista? Kaj je tisto, zaradi česar ta nenavadni entuziast postane arhetipski sinonim viteza? Najmanj kar lahko rečemo je, da je nenavadno, da v današnjem svetu, kjer prevladuje materialni vidik resničnosti, ideja o nesebičnem in altruističnem vitezu ostaja kot trajni navdih. Morda pa je prav to rešitev te uganke. Ali ni danes bolj kot kdaj prej treba vedeti, da življenja ne moremo omejiti zgolj na preživetje in zadovoljevanje lastnih želja in nagonov? Ta nenavadni junak nas opominja, da ni nemogoče delovati iz drugačnih motivov - da bi izboljšali svet, nekoga oplemenitili ali nekemu pomagali.

*Za svobodo, pa tudi za čast, smeš in moraš umreti.
Njeno nasprotje, suženjstvo, je najhujše zlo, ki lahko doleti človeka.*

Don Kihot plemenitih dejanj ne počne naključno, išče jih in zahteva, saj ve, da se svet lahko resnično spremeni le zavestno in z namero. Vedno se je pripravljen soočiti z nevarnostmi, ne da bi se opravičeval ali umikal prevzame svoj del odgovornosti za svet in pri tem pozabi na lastno ugodje. Nenavaden lik plemiča Alonsa Quiano, ki se v nekem trenutku odloči, da bo postal Don Kihot iz Manče, ni tako oddaljen od našega vsakdanjega življenja, kot se nam morda zdi. Ali se ni vsakdo med nami neštetokrat znašel v "bitki z mlini na veter", tako kot naš junak? Mar nam niso v teh primerih mnogi govorili,

da "se nima smisla boriti", kot je to njemu dejal zvesti spremljevalec Sančo Pansa? In seveda, če smo v tem boju našli smisel in motivacijo, se nismo ozirali na komentarje in kritike drugih, ampak smo se še naprej borili. Nismo premagali "mlinov na veter", morda pa smo premagali sebe, kar je za viteza veliko bolj pomembno.

Jasno mi je, prijatelj Sančo, da slabo razumeš, kaj so pustolovščine. Tisto niso mlini na veter, ampak pravi velikani. A če se bojiš, se umakni in moli, dokler jaz z njimi bijem srdit in neenakopraven boj.

Prav skozi epsko bitko z mlino na veter se odraža življenjski položaj vsakega človeka. Cervantes skozi dva glavna junaka, Don Kihota in Sanča Pansa, mojstrsko opiše notranji konflikt v človeku, tisti med našo duhovno naravo in materialnimi težnjami. Naša duhovna narava si prizadeva doseči ideale, izraziti vrline in izboljšati svet ter si prizadeva to postaviti na vrh naše lestvice prioritet. Toda naš materialni svet se s

tem ne strinja in si želi, da najprej zadovoljimo naše minljive potrebe (lakota, žeja, spanje, počitek ...). Ta konflikt je viden v vsaki viteški pustolovščini. Vsakokrat, kadar se Don Kihot želi zaplesti v nek boj, kadar hoče narediti nekaj, kar se mu zdi plemenito, ga Sančo poskuša odvrniti od tega in ga prepričati, da je bolj pomembno, da reši svojo glavo kot tujo.

Spi ti, Sančo, ker si rojen za spanje; jaz sem se rodil, da bedim.

Don Kihot ljubi svojega prijatelja Sanča, skrbi zanj in mu svetuje ter mu pomaga stopiti iz svojih ozkih okvirov. Toda jasno mu je, kdo mora biti vodnik v njuni avanturi, in ne podlega Sančovim potegavščinam in zavajanjem. Še več, na vsako od njih se odločno in silovito odzove ter mu da vedeti, kako je treba živeti in za katera dejanja si je treba prizadevati. In ko spremljamo dogodivščine teh dveh pustolovcev skozi dva dela te literarne klasike, opazimo nekaj neverjetnega: tudi Sančo se začenja spreminjati! Od preprostega dvomljivca

z začetka pustolovščine, Sančo Pansa do konca potovanja postaja vse bolj prepričan o smiselnosti tega načina življenja, kar izrazi s svojimi besedami in dejanji. Ob vrnitvi v domovino pravi:

Odpri oči, hrepeneča domovina, [...] odpri roke in sprejmi svojega sina Don Kihota, ki je, čeprav se vrača premagan od tuje roke, zmagovalec nad sabo in to je, kot mi je govoril, največja zmaga, kar si jo lahko kdo zaželi.

Cervantes nam na ta način sporoča: če se želimo spremeniti, če želimo živeti bolj humano življenje, moramo v sebi najti Don Kihota in mu dovoliti, da nas vodi skozi življenje. S spreminjanjem sebe, kot nas uči Don Kihot, bomo spremenili en del veselja - zato bo celotno veselje drugačno in to za ta del, ki je naša odgovornost!

Nekateri stopajo po širokem polju arogantnih ambicij; drugi sledijo poti suženjskega, nizkega laskanja; tretji se podajo na pot prevar in hinavščine, nekateri spet po polju resnične religije; a mene vodi moja zvezda in zato stopam po ozki stezi potepuškega viteštva, ki sem se mu predal,

pri čemer mi ni mar za lastnino, temveč za čast. [...] Moj namen ima vedno vreden cilj, torej storiti dobro vsakomur in nikomur zla; ali si je tisti, ki ima takšen namen, ki deluje in dela na tak način, zaslužil, da je krščen za norca?

Don Kihotovo življenje je dramatično, polno nasprotij, izpostavljeno posmehovanju. Stalno je v konfliktu in gibanju. Ni več iz preteklosti, trdno koraka proti jasni prihodnosti, proti nujnosti – boljšemu človeku, ki bo ustvaril boljši svet.

Na tem svetu obstajajo različne norosti. A največja norost je gledati nase takšne, kakršni smo. Videti se moramo takšne, kakršni lahko postanemo.

Je kdaj obstajal pogumnejši junak kot Don Kihot, vitez, v čigar vsaki krizi se odraža temeljno človekovo vprašanje? Je bilo kdaj bolj pomembno živeti z jasnim poudarkom na idealih, ki živijo globoko v nas? Don Kihot potrjuje, da tak način življenja prinaša dostojanstvo, entuziazem in optimizem ter bogati človeka od znotraj, ne glede na zunanje okoliščine. Ali pa prav zaradi njih. 🏰

JANE GOODALL: APATIJA – NAJVEČJA NEVARNOST ZA NAŠO PRIHODNOST

IVANČICA KRIVDIĆ
IRENA PETAK

Danes vemo, da šimpanzi uporabljajo in izdelujejo orodja, kot npr. palico za lovljenje termitov, kamenje za odpiranje orehov ter vejice z listi in upognjene liste za pitje vode. Šimpanzi skrbno izbirajo in marsikaj zavržejo, preden izberejo ustrezno orodje. Vemo tudi, da njihov komunikacijski sistem sestavlja vsaj trideset glasov, v stiku z ljudmi pa se lahko naučijo znakovnega jezika z besediščem, ki obsega približno 350 izrazov, kar jim omogoča bolj neposreden način komunikacije in spoznavanja te vrste. Nedavne raziskave kažejo, da je zaporedje izrazov v stavku odvisno od čustvenih procesov in

močne povezanosti znotraj skupnosti. Opažen je bil na primer vzorec poudarjanja: "Ti pred mano.", "Ti me izpustiš ven.", "Ti me žgečkaš." in podobno. Opazili so tudi, da so šimpanzinje skrbne matere, ki nekaj let skrbijo za svoje mladiče, odnosi znotraj skupnosti, ki šteje tudi do 150 posameznikov, organiziranih v družino, pa so zelo kompleksni. Posameznik, ki jih vodi, običajno samec, star med 20 in 26 let, ima sposobnost in odgovornost, da sklepa zaveznitva, se bori in brani ozemlje, ščiti druge in vzdržuje red znotraj skupnosti. Vendar vsega tega nekaj nismo vedeli.

Prva znana raziskovalka šimpanzov v njihovem naravnem okolju je bila Jane Goodall, s polnim imenom Valerie Jane Morris-Goodall. Rodila se je leta 1934 v Londonu. Že od najzgodnejših dni je kazala raziskovalni duh in ljubezen do narave. V anekdoti o svojem otroštvu pripoveduje, kako je kot štiriletna deklica ure in ure preživila v kokošnjaku in želela izvedeti, kako kokoši nesejo jajca, medtem ko jo je zaskrbljena družina iskala vsepovsod. Ko se je končno vrnila, je mama, namesto da bi jo oštela, pozorno in z zanimanjem poslušala zgodbo male bodoče raziskovalke.

"Drevesa so živa bitja. In imajo svoje osebnosti. Če prislonite lice k enemu od njih, lahko skoraj začutite, kako se pretakajo njegovi sokovi in njegovo energijo."

Po končani srednji šoli ni imela finančnih sredstev za nadaljnje izobraževanje, ni pa se odpovedala sanjam o raziskovanju živali. Na povabilo prijateljice je odšla v Kenijo, kjer se je zaposlila kot tajnica pri projektu znanega paleoantropologa Louisa Leakeyja¹. Leakey je menil, da bi se lahko z opazovanjem šimpanzov naučili marsikaj o vedenju človekovih prednikov. Ko je opazil Janeino vnemo po raziskovanju živali v divjini ter njen sveži in nepristranski um, neobremenjen z znanstvenimi teorijami, ji je ponudil sodelovanje v habitatu šimpanzov ob jezeru Tanganyika v Tanzaniji. Jane je z veseljem sprejela priložnost in leta 1960 začela raziskovanje.

Jane Goodall je potrebovala dolgo časa, da se je približala šimpanzom. Sledila je njihovemu gibanju, plezala po drevesih, se prebijala skozi grmovje, dolgo časa bila brez hrane in vode, da bi jih lahko opazovala, ne da bi jih izgubila izpred oči. Šele nekaj mesecev pozneje ji je samček, ki ga je poimenovala David Greybeard (David Sivobradi), prvič dovolil, da se mu približa, kar je povzročilo, da so se tudi drugi šimpanzi postopoma navadili njene prisotnosti. Zatem so šimpanzi začeli sami prihajati v njen kamp, ker jim je puščala hrano. Na mestu kampa je bila ustanovljena raziskovalna postaja, ki so jo kmalu začeli obiskovati številni znanstveniki z vsega sveta.

"Mislim, da je empatija resnično pomembna in da lahko šele takrat, ko naši pametni možgani in človeško srce sodelujejo v harmoniji, dosežemo svoj polni potencial."

Jane pri opisovanju prvega tesnega srečanja s šimpanzi pojasni, da ne želi na dolgo razpravljati o evoluciji, da pa je od trenutka, ko je šimpanzu pogledala v oči, videla, kako vanjo gleda bitje, ki razmišlja in čuti na svoj način: "/.../ Sivobrademu sem ponudila sadje, a je obrnil glavo. Zopet sem približala iztegnjeno roko s sadjem, on pa je sadje vzel, ga izpustil in me nežno stisnil za roko, kar je pri šimpanzih gesta pomiritve. /.../ Odlično sva komunicirala v jeziku, ki je nastal pred besedami."

"Nekateri pravijo: nasilje in vojna sta neizogibna. Jaz pa pravim: neumnost, naši možgani so sposobni nadzorovati nagonsko vedenje. Toda v tem nismo prav dobri, kajne?"

V času, ko je Jane opravljala svoje raziskave, so verjeli, da orodje uporabljamo in izdelujemo samo ljudje. Jane je opazovala, kako šimpanzi z vejicami "lovijo" termite v termitnjaku, te vejice pa predhodno pripravijo tako, da jim odstranijo liste. O svojem odkritju je poročala mentorju Leakeyju, ki ji je dejal, da bi bilo treba v tem primeru na novo definirati ali pojem orodja, ljudi ali šimpanzov.

Po prvih letih raziskav je Leakeyju uspelo zagotoviti nadaljnjo finančno podporo Janeinih raziskav in sicer pri National Geographic Society. Leta 1962 se ji je tako pridružil fotograf in snemalec Hugo van Lawick, čigar posnetki so življenje šimpanzov približali gledalcem po vsem svetu. Jane ni imela formalne akademske izobrazbe, zato je bil njen pristop k šimpanzom povsem drugačen. V nasprotju z običajnim načinom označevanja živali pri raziskavah s številkami jim je Jane dala imena in z njimi poudarila njihovo osebnost. Na prošnjo Leakeyja je leta 1965 doktorirala iz etologije, da bi zagotovila nemoteno financiranje raziskav.

"Svet si rada predstavljam kot sestavljanke. Če pogledate celotno sliko, se vam zdi ogromna in zastrašujoča. Če pa delate na svojem malem koščku sestavljanke in veste, da ljudje po vsem svetu delajo na svojih malih koščkih, je to nekaj, kar vam daje upanje."

Jane Goodall od leta 1986 aktivno sodeluje pri zaščiti šimpanzov zaradi ogroženosti njihovih habitatov v Afriki. Meni, da so izobraževalni programi nujni za ohranitev narave in posameznih živalskih vrst: »Mar nam je samo, če nekaj razumemo. Pomagamo samo, če nam je mar. Samo, če bomo pomagali, bomo rešeni vsi.« Zato je s svojim aktivističnim delom zagotovila izobraževanje za tiste, ki delajo s šimpanzi v ujetništvu in uvedla posebne programe za izobraževanje otrok in lokalnega afriškega prebivalstva. Leta 1977 je bil ustanovljen Inštitut Jane Goodall, Združeni narodi pa so leta 2002 Jane imenovali za glasnico miru.

"Največji človeški greh je zame okrutnost. Ko enkrat dojamemo, da ima živo bitje čustva in čuti bolečine, smo z zavestnim in namernim povzročanjem trpljenja temu bitju krivi, najsi gre za človeka ali žival."

"Vedno poudarjam človekovo odgovornost", pravi Jane. "Moje poslanstvo je ustvarjanje sveta, v katerem bomo živeli v sožitju z naravo."

Jane si še danes aktivno prizadeva za zaščito te vedno bolj ogrožene živalske vrste. Verjame, da v življenju človeka ne mine niti eden dan brez njenega vpliva na naravo. Za razliko od abstraktne in kaotične kolektivne odgovornosti Jane poudarja osebno odgovornost. Meni, da bi se moral vsak posameznik zavedati svojega načina življenja in se odločiti, s kakšnimi dejanji želi prispevati k vzpostavitvi bolj zdravega odnosa z naravo, brez negativnega in uničujočega vpliva na njen živi svet. Za Jane Goodall je osebna odgovornost za prispevanje in ohranjanje harmoničnega odnosa v naravi na vseh nas, brez izjem. 🌿

¹Louis Leakey je najel tri ženske za preučevanje hominidov v njihovem naravnem okolju, ker je menil, da so previdnejše in bolj potrpežljive opazovalke kot moški. To so bile Jane Goodall, Dian Fossey in Biruté Galdikas, ki so preučevale šimpanze, gorile in orangutane.

KNJIGE IN REPLIKE V PRODAJI

Knjige in replike lahko kupite v prostorih Nove Akropole.

Lahko jih naročite tudi preko maila na info@akropola.org.

NAŠE KNJIGE

130 x 205 mm
104 STRANI
TRDA VEZAVA
CENA: 12 €

130 x 205 mm
112 STRANI
TRDA VEZAVA
CENA: 10 €

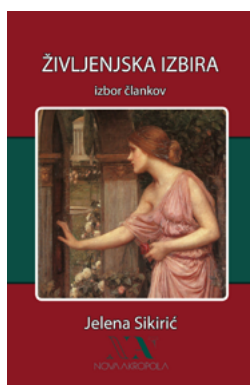
130 x 205 mm
176 STRANI
TRDA VEZAVA
CENA: 10 €

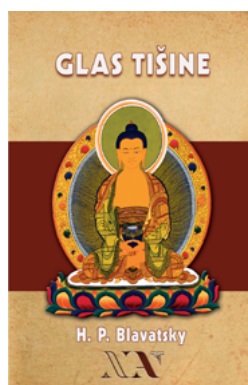
130 x 205 mm
112 STRANI
TRDA VEZAVA
CENA: 10 €

130 x 205 mm
64 STRANI
TRDA VEZAVA
CENA: 10 €

130 x 205 mm
159 STRANI
TRDA VEZAVA
CENA: 12 €

130 x 205 mm
102 STRANI
TRDA VEZAVA
CENA: 10 €

105 x 148 mm
32 STRANI
MEHKA VEZAVA
CENA: 2 €

ARHEOLOŠKE REPLIKE

Arheološke replike so kopije motivov iz različnih časovnih in kulturnih obdobj in predstavljajo kulturno dediščino človeštva. Vsak posamičen izdelek je izdelan v ateljeju Nove Akropole. Vsaka replika ima tudi simboličen pomen, zato je lahko odlično darilo.

Cenik replik

Grčija in Rim

Slovenija

A bonfire of logs is burning brightly at night. The fire is intense, with bright orange and yellow flames. A large number of sparks are flying upwards from the fire, creating a shower of light against the dark, starry night sky. The background is a deep blue and black, with a faint horizon line visible.

**PLAMTEČ OGENJ
NAREDI SIJAJ
IZ VSEGA,
KAR VRŽEMO VANJ.**

MARK AVRELIJ